

לפני שהמטוסים ממריאים: האם יש אינטרס כעת לחידוש המערכה באיראן?

written by אלי קלוטשטיין | 28.10.2026
פורסם במקור ראשון, בתאריך 28 באוקטובר, 2026.

אפילו אחרי הבחירות שנגמרו אתמול, ואולי גם דווקא בגלל תוצאותיהן, רוחות של מלחמה עדיין מנשבות באוויר. דיווחי התקשורת מדברים על כך שהנשיא דונלד טראמפ מתלבט אם ומתי לפתוח במתקפה מחודשת על איראן, והפעם ¹ לפי חלק מהמקורות ² הוא לא מתכוון להסתפק רק ב"כיסוח הדשא", אלא ללכת על מכה משמעותית הרבה יותר: מתקני אנרגיה, אתרי גרעין, תשתיות ועוד.

בוול סטריט ז'ורנל נטען שטראמפ העביר מסר ברוח הזו למדינות המפרץ, והודיע להן על כוונתו לפתוח במלחמה "קצרה ועצימה" אחרי בחירות האמצע. למצביעיו הוא אמר השבוע כי תוך שבועיים נדע מה קורה. אם אכן זו הכוונה של ארה"ב, ייתכן שהמבצע הצבאי המחודש נגד איראן עתיד לצאת לדרך אפילו לפני שנדע מי מקבל מנדט להרכבת הממשלה בישראל או מי מנצח בבחירות ³ וזה בדיוק הזמן לשאול את עצמנו את שאלות היסוד על המצב הנוכחי במערכה מול איראן.

הדיווחים באמצעי התקשורת והרשתות החברתיות בדבר היקף המבצע, יעדיו, העיתוי שלו ואפילו עצם ההחלטה אם לצאת אליו מגוונים מאוד, ואף סותרים ומבלבלים. הם מלאים לעיתים גם במידע כוזב שהושלל שם, ובהחלט ניתן להניח שהם חלק ממשחקים פסיכולוגיים שמנהלים שני הצדדים, ואולי גם חלק מהמתמודדים בבחירות בארה"ב ובישראל.

אז אם שמים בצד את כל המעורבות הפוליטית ואת הדיס-אינפורמציה והספינים, ומתוך הנחה שאנחנו לא באמת יכולים לברור בין קש לתבן, צריך עדיין לשאול: מה נכון לנו מבחינה אסטרטגית מול איראן בעת הזאת? מהם השיקולים שמונחים כעת בפני ישראל, שצריכים להנחות אותה בשאלה אם זהו מועד נכון לצאת למלחמה ואם זו דרך הפעולה הנכונה?

חשוב להדגיש כי מטבע הדברים רוב המידע שקשור לנושא הזה סודי. לפיכך אין לנו דרכים לדעת מה ישראל מתכננת, אילו הפתעות יש באמתחתם של צבא ארה"ב וצה"ל, ומה המצב של התוכניות האיראניות. לכן עלינו לנסות לשפוט את הסוגיה הזאת לפי מה שידוע לנו בוודאות, מניסיון העבר, הטענות העיקריות בתקשורת ועוד.

יש סייג ברור לניתוח הזה: הוא בוחן את המצב הנוכחי על סמך ההנחה שאין צורך מיידית לתקוף את הרפובליקה האסלאמית כדי לסכל התארגנות מיידית לתקיפה, פעילות מתקדמת בתחום הגרעין או סכנות נוספות. הרי אם יש התראה כזו, כגון אפשרות לפריצה מיידית לגרעין או

שטהרן אכן מתכוננת למכה מוקדמת, בהחלט יש הצדקה לצאת למתקפה משלנו למרות הרבה מאוד שיקולים סותרים אחרים, כולל אלה שקשורים בפוליטיקה. השבוע ציין יו"ר סבא"א רפאל גרוסי במועצת הביטחון של האו"ם כי לא קיים ברשותו מידע על פעילות חדשה באתרי הגרעין שהופצו במלחמה, אך ניתן לקוות שלמודיעין של ישראל וארה"ב יש יותר מידע ממנו.

בכל מקרה, אם כעת אין סכנה מיידית של פריצה לגרעין או התפתחות גדולה בתחום, בבואנו לבחון את הכדאיות של תקיפה וחינוש המערכה חשוב לשאול את השאלה היסודית ביותר ☐ מה יעד-העל של פעולה כזו?

בסבב הראשון, ביוני 2025, היעד העיקרי ☐ שלטענת ישראל וארה"ב אכן הושלם ☐ היה להסיג לאחר את תוכנית הגרעין, שעמדה להיות מבצעת תוך זמן קצר. בסיבוב השני בסוף פברואר היעד השתנה בחלוף הזמן: תחילה המטרה העיקרית הייתה הטילים והגרעין, לצד האפשרות להפיל את השלטון האיראני; בהמשך המיקוד של ארה"ב, לכל הפחות, עבר למצרי הורמוז. כיום טראמפ שוב מדבר על הגרעין, ואילו ויתר מדינות האזור מודאגות גם מהטילים.

אלא אם כן יש דברים שאנחנו לא יודעים, היעד שממשלת נתניהו ראתה לנגד עיניה לפני הבחירות היה הפלת המשטר בטהרן, החלשתו ודרבון ההמונים לצאת לרחובות. הנחת היסוד הייתה ששלטון האייתוללות הוא אבי ואם כל חטאת, ושהדרך היחידה לדאוג לכך שישראל תהיה בטוחה מפני האיום האיראני היא לא רק לחסל את האמצעים שברשותו לפגוע בנו, אלא להזיז הצידה את מי שמתכוון להשתמש בהם. יש לדרבן את חילופי שלטון בטהרן, שכן אם נטפל רק בגרעין או בטילים ☐ כל עוד מצוי שם מישהו שרוצה להשמידנו, תימצא דרך אחרת לסכן אותנו.

השוק הסתגל

אם היעד העיקרי לא ישתנה, הרי שהפלת המשטר היא המטרה הראשית והמרכזית בישראל של חידוש המלחמה. אבל עוד לפני שהמטוסים ממריאים לאיראן, חשוב גם לבחון ביושר אם ניתן לעשות זאת בדרכים אחרות.

האם יש אפשרות, למשל, לגרום למשטר לשנות את דרכיו במשא ומתן? האם האמריקנים אולי יצליחו, בלחץ מדינות האזור ואירופה, לגרום לאייתוללות לוותר על הגרעין? בתום שני סבבים של מלחמה והרבה מאוד ניסיונות של הידברות במשא ומתן, לפחות לפי שעה ניתן להשיב על התשובה הזאת בשלילה. נראה שהאיראנים רק מתבצרים בעמדתם, וכלל לא מוכנים להתפשר על העמדות שהציגו עד כה בתחום הגרעין והטילים. הם מתעקשים להפציץ את שכניהם, ואינם מוותרים על אמצעי ההשמדה שהם מנסים לפתח.

נותרנו, לפיכך, עם ניסיונות שכנוע תקיפים יותר, תוך שימוש באמצעי כפייה צבאיים, כלכליים, מדיניים ועוד. הבעיה: לא מדובר במטרה קלה להשגה. אם ניקח, למשל, את היעד של הפלת השלטון, אפשר להזכיר כמה קשיים ברורים.

החודשים שחלפו מאז ההפגנות ההמוניות באיראן בתחילת השנה מלמדים אותנו כי עד כה העם לא מתקומם ומפחד לצאת לרחובות. מצידו, השלטון לא יהסס לטבוח בו כדי לשמר את שלטונו, ובתקשורת אף דווח כי יביא לשם כך את המיליציות במדינות השכנות. כדי לגרום למהפכה בידי העם, לפיכך, צריך כנראה לשנות משהו יסודי במשוואת הפחד שבין הציבור ברפובליקה האסלאמית ובין ההנהגה, ולגרום לכך שהקשיים והחסרונות יגברו על החשש מידם הכבדה והרצחנית של האייתוללות.

אפשרות אחרת שניסו ארה"ב וישראל היא חיסול ההנהגה הקיימת, כדי שזו שתעלה במקומה תסכים לנהל שיח או שהכאוס שייווצר כתוצאה מכך יפיל אותה לחלוטין. נראה שגם המהלך הזה לא הצליח, וההנהגה החדשה אף קיצונית יותר מקודמתה. במקביל, הניסיון לדרבן גורמים אזוריים כגון הכורדים כדי להילחם בשלטון לא צלח, בין היתר בשל הסכסוכים עם גורמים אחרים וחוסר ההסכמה על זהות השליט הבא. הטורקים, למשל, מתנגדים בתוקף לתוכנית כזו, ובכלל פועלים בעיקר כדי לפגוע בישראל ולהחליש אותה. הפלת השלטון בטהרן מעניינת אותם פחות.

אז אם המשך של התקיפות באיראן במתכונת דומה לא תביא כנראה להפלת השלטון, צריך לשאול אילו יעדים צבאיים היא יכולה להגשים. ההנהגה בטהרן, ניתן להניח, תוסיף להתחבא, כך שגם אם נרצה לפגוע בה ² זה יהיה קשה.

בה בעת, לקחי המלחמה שהפיקה איראן דרבנו אותה להטמין את הנכסים החשובים שלה ³ בוודאי בתחום הגרעין וייצור הטיילים ⁴ באתרים תת-קרקעיים עמוקים, שפצצות קונבנציונליות לא יכולות לפגוע בהן. החסינות שהוכיחו ערי הטיילים מול ההפצצות המשולבות של ארה"ב וישראל התגלו כיתרון משמעותי, ובהיעדר טקטיקה חדשה יצטרכו ארה"ב וישראל לחשוב כיצד מפצחים את המכשול הזה. "אם כל הפצצות" (MOAB), שעליה דיבר הנשיא האמריקני, לא מסתמנת בהכרח כפתרון מבצעי מיטבי למכשול הזה, אך לפחות היא מלמדת על ניסיון לחשוב מחוץ לקופסה. אולי הגיע הזמן גם לשקול שוב מבצעים נקודתיים של כוחות מיוחדים במקרה הצורך.

בתחום התעשייה הרפובליקה האסלאמית בוודאי פעלה בחודשים שחלפו כדי לשקם חלק גדול מהמפעלים וקווי הייצור שהותקפו, אך בתום הסיבוב הקודם ישראל מיצתה הרבה מסל המטרות שהחזיקה. בשלב זה היא תצטרך להעמיק שוב את הפגיעה ביכולת הייצור האיראנית, ככל שזו משתקמת וקיימת, ולהמשיך ב"כיסוח הדשא" ביעדים שהם צבאיים נטו, מבני שלטון והנהגה, ורכיבים של תוכנית הגרעין והטיילים שלא יועברו לאתרים מבוצרים.

לצד זאת, אפשרות אחרת היא תקיפה ממוקדת שמטרתה שונה לחלוטין: העמקת הנזק הכלכלי שנגרם לאיראן, ודחיפת המשק המקומי לסף קריסה. היעד הוא לגרום לעם להתקומם על השלטון, ומצד שני להפחית את היכולת של המשטר להשקיע כספים במכונת ההשמדה שלו, על כלל מרכיביה השונים. המיקוד העיקרי של מערכה כזו יהיה תשתיות אזרחיות וכלכליות, כולל

עד כה ארה"ב התנגדה לתקיפות מהסוג הזה, בין היתר בגלל החשש של ההשלכות מתקיפות כאלה על שוק האנרגיה העולמי. אם מעתה והלאה טראמפ יחליט לפגוע ביעדים כאלה בעצמו, ההשפעה של מהלך כזה על איראן עשויה להיות גדולה מאוד.

חשוב לציין, עם זאת, שינוי משמעותי אחד בחודשים האחרונים שיכול לשכנע את הנשיא בכדאיות של תקיפות כאלה: כבר תקופה ארוכה איראן אינה מייצאת נפט וגז בגלל המצור האמריקני, והשוק העולמי הצליח להתאים את עצמו למצב הזה. אט-אט יתר המדינות ייצאו יותר נפט, ואומנם המחירים עלו ² אבל באיטיות, ובעיקר בגלל המשך התקיפות האיראניות, ולא עקב היצע חסר. המשמעות היא שארה"ב יכולה להרגיש יותר בנוח לתקוף את התשתיות הללו, ולקוות שהכנעת איראן לא תסב עוד נזק לשוק האנרגיה, וכי עד שתשתקם העולם יתרגל לחיות בלעדיה.

היפר-אינפלציה קשה

לתקיפה מכל סוג שהוא על איראן יהיו מחירים ודאיים, והם לא קלים. לצד העלות הנרחבת של המערכה עצמה, טהרן צפויה להגיב בשלל פעולות שאת חלקן היא פירטה ואחרות היא בוודאי שומרת בסוד. משמרות המהפכה הבטיחו לפגוע בכבלי אינטרנט תת-ימיים ולשבש את תעבורת הרשת העולמית, לחסום את מצרי באב אלמנדב, לתקוף תשתיות ומתקני בינה מלאכותית ומרכזי דאטה במפרץ, ועוד. סביר להניח שהפעם, בניגוד לחודשים האחרונים, גם ישראל תספוג מתקפות טילים.

לכל הפעולות הללו יהיו מחירים כלכליים, פגיעה בנפש, ממד של אי-ודאות באזור ונזק רב. לפיכך לא מדובר בהחלטה פשוטה, אפילו אם מנתקים אותה מההשלכות הפוליטיות. המלחמה תשפיע על המסחר העולמי, על תעבורת הרשת העולמית ועל אורח החיים של מיליונים באזור.

לצד זאת, פגיעה בתשתיות ובמתקני אנרגיה ברפובליקה האסלאמית אכן יכולה לדרדר את איראן למצב קשה מאוד לשיקום, שידרוש הרבה השקעה וזמן רב, ואגב כך לדכא את רצונו של העם האיראני לעזור לגורם אחר לחולל במדינה שינוי. יתרה מכך, עת מלחמה מאפשרת הרבה פעמים לשלטון לאחד את העם סביב אויב משותף, ולכן יש לחשוש כי מתקפה כזו תשיג תוצאה הפוכה מהצפוי.

הדברים הללו נכונים שבעתיים אם ארה"ב תתחיל להסס במהלך המבצע, ואם תעצור את המתקפות על מתקני אנרגיה וייצור באמצע. אם לא הולכים מראש על מהלך מתואם ומוסכם, שהשלכותיו ומטרותיו ידועות, אין טעם לצאת אליו מראש.

במקביל, חשוב מאוד לשאול אם המחירים הללו שווים את תועלתה של המתקפה, ובפרט אם אין דרך נוספת להשיג את היעד הרצוי. כך למשל, אולי דווקא נכון יותר להמשיך לתת ללחץ הכלכלי

לעשות את שלו. האיראנים מדברים עוד ועוד על הצורך לשבור את המצור עליהם, שהולך ומתהדק, ומכביד עליהם מאוד. מצבה הכלכלי של איראן מחריף, וראשיה מודים בכך. האם לא כדאי להמשיך בכך, ולגרום לאיראן לחשוב אם וכיצד עליה לשבור את המצור, ואגב כך להרהר במחירים של ויתורים אפשריים?

נשיא איראן מסעוד פזשכיאן אמר השבוע כי ארצו מצויה ב"נקודת מפנה מסוכנת" מול הקשיים הכלכליים, ויושב ראש המג'לס מוחמד קאליבאף הודה כי "הלוחמה הכלכלית היא הציר העיקרי של המערכה נגדנו". ואכן, יש שלל ביטויים להחרפה הכלכלית במשק האיראני. ערך הריאל הוא אחד מהם: ערב הסבב הראשון, ביוני 2025, שוויו עמד על כ-800 אלף ריאל לדולר אחד. ערב המלחמה השנייה ערכו קפץ ל-1.6 מיליון ריאל לדולר, וכיום הוא עולה על 2.7 מיליון לדולר. זו צניחה עצומה בשווי המטבע האיראני, שהובילה להיפר-אינפלציה בשווקים המקומיים.

עדויות שפרסמה סוכנות הידיעות AP השבוע גורסות כי רכישה שגרתית בסופר יכולה לעלות גם כמחצית מהמשכורת הממוצעת של עובד במדינה. מחיר הבשר זינק ב-150 אחוזים, האורז ב-60 אחוזים וגם מחירי יתר הסחורות האמירו. בסך הכול, ההערכה היא כי האינפלציה במחירי האוכל הגיעה השנה לכ-120 אחוזים. תושבים סיפרו בתקשורת הזרה כי הם נאלצים לעיתים לבחור בין צריכת מאכלים המכילים חלבונים ובין הוצאות אחרות, כגון חוגים לילדים או רכישות של ציוד לבתי הספר.

בשבוע שעבר התייקר השימוש באינטרנט ב-40 אחוזים, מה שישפיע על עסקים שנשענים על הטכנולוגיה הזאת. לקראת החורף קראו הרשויות לתושבים לחסוך בצריכת גז בשל המחסור, שכן עוד לפני המלחמה לא הצליחה טהרן לייצר די גז לחימום עבור כל התושבים [1] והמצב רק החמיר מאז המתקפות עליה. יש עוד דוגמאות רבות, וזה רק קצה המזלג.

כל אלה הם תוצאה של העלויות הרבות של המלחמה והפגיעה בתעשייה האיראנית, הלחץ הכלכלי הכבד שמופעל על הרפובליקה האסלאמית בשנים האחרונות והמצור הימי שמונע ממנה לייצא נפט. בשבועות האחרונים נוספו לכך חרם התעופה שקידמה ארה"ב על איראן, ובאחרונה גם סגירת מעברים יבשתיים עם חלק ממדינות האזור (כגון עיראק ופקיסטן) [2] מה שכבר העלה חלק ממחירי הסחורות, כמו פירות וירקות טריים. ממילא הסחר בדרך היבשתית מקשה הרבה יותר על ייצוא וייבוא בהיקפים גדולים, אך הצורך הנואש להניע סחורה גרם לפקקים אדירים של אלפי משאיות בגבולות, ולחסימתם בפועל אפילו במקרים של מעברים שעוד עובדים.

דבקות בהמשך הלחץ הכלכלי על איראן, ללא פעולה צבאית יזומה, עשויה לדחוק עוד יותר את טהרן לפינה, ולא לזלזל את ראשי המשטר להגיע לבחירות קשות. היא מאפשרת למצות עוד ערוצים קיימים של משא ומתן, אם יש כאלה, ומעבירה את האחריות למתקפה ליריב [3] מה שלכאורה מסכל טענה של חוסר לגיטימיות מצד ישראל וארה"ב. היא מאפשרת עוד זמן למגן את היעדים שאיראן צפויה לתקוף ולפתח תחליפים, ומעניקה שהות לסגל את השוק למכה נוספת.

ברור שיש בגישה כזו גם סיכונים רבים, ובעיקר האובדן של יכולת ההפתעה, לצד האפשרות של איראן לבצר ולמגן עוד כמה מהנכסים שלה. כמו כן, עם מעבר הזמן גדל הסיכון למיס-קלקולציה שתוביל את הצדדים לעימות ללא כוונה מראש, בתנאים פחות נוחים. לצד זאת, לא בטוח שלתקיפה יזומה יהיו תוצאות מיטביות. ללא תכנון מוקדם, ובעיקר אם נראה רק המשך של עוד ממה שהיה קודם, קשה עד הסוף להבין מה בדיוק מנסות ארה"ב וישראל להשיג בחידוש המערכה באותם תנאים.

בשורה התחתונה, למעט במקרה של הפתעה מבצעית שישלפו ארה"ב וישראל, ואלא אם כן הולכים על יעדים שונים ממה שהיה עד כה, לא ברור עד כמה התועלת של מבצע כזה שווה את המחירים והסכנות. במקרה שנבחר בטקטיקה חדשה, שמטרתה להוריד את איראן על ברכיה באופן סופי למרות המחירים שישלמו המדינה האיראנית, ראשיה ואזרחיה, וכן יתר תושבי האזור והעולם כולו ² כדאי להגדיר מראש את היעדים בצורה ברורה, ולשקף לעולם את המדדים לבחינתם.

מנגד, ובהיעדר מחשבה מקורית אחרת, חידוש המלחמה ללא תכלית מבצעית ידועה ושיימה אינו בהכרח הדרך הנכונה והיעילה ביותר בעת הזאת במערכה נגד איראן.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.